

REGÉLŐ.

Pesten vasárnap július 28^{kán} 1839.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ÉLETTÖRTÉNET.

É l e t k é p e k.

I.

A' szigethi Leonidas.*(Folytatása.)*

Három egymásutáni hírnök csakhamar tudtára adá Zrinyinek, hogy a' zultan Belgrádban van; készülétei roppantok, 's kétségen kívül Szigetnek veszi útját. Nem sokára az elősereg Siklósnál táborozott. Zrinyi, hogy az ellenek erejéről bizonyost tudjon, 's embereit szerencsés kezdet által nagyobbra tüzelje, barátja, A l a p i Gáspár vezérlete 's K o v á c s Miklós, P a p r u t o v i c h Farkas alhadnagyok, mint tusák gyermekeinek parancsnoksága alatt, ezer gyalogot 's öt száz lovast, sergének erejét, elébek küldé. Rettenthetlenül csaptak össze ezek Siklóstól nem messze Mehmed béggel. A' támadásról nem álmodó pogányok megveretve, több nagy rangú fogoly 's négy ezer ember veszteséggel hagyák-el a' csatáért. A' martalék egy részét arannyal 's ezüsttel megterhelt nyolcz teve, lófark, zászló 's keresztényektől elfoglalt győzelmi jel tévé. Zuleyman dult boszújában, és Sziget ostromlását annál nagyobb hévvel sietteté. A' híres nagyvezér Mehmed Szokolovich, annál mérgesebb keresztény ellen, mert horvát renegát vala, Mustapha bosnyák pasa, Hampsam bég 's Karam bég nyiták-meg a' zultánnak láng-és vérfestette útját. Háromszor próbált Hampsam bég a' megáradott Drávára hidat ütni; háromszor ragadá-el a' dühöngő ár, a' nagy fáradozattal készült mivet. A' nagyurnak tudtára adaték a' lehetlenség. Ez böszülten tépett-el egy darabot kaftanjából, 's arannyal e' szavakat himezteté rá: „így szóll a' nagyur Zuleyman; ha te, rest szolgál, elérkezteig a' hidat fel nem ütteted, 's egygyé a' két partot nem teszed, e' szövettel fojtatol-meg, 's fejed a' hid utósó karfájára huzatik.“ — Katonák, parasztok, foglyok rangválogatás nélkül munkára korbácsoltattak, 's a' hid másfél nap alatt kész volt, és augustus 4—5-ke között ment-át rajta az egész török tábor.

Zrinyi valamennyi emberét a vár piaczára gyűjté, 's nyugalommal intéze hozzájuk illy szavakat: „Szeretett rokonok! milly nagy napok következnek ránk, nem beszélem. Egy pillanat a pogány táborára, 's meg lesztek felőle győződve. De élesszen kebletekben lángot a szép haza szelleme, 's ha veszni parancsol, szent ügye. Ne csüggedjetek. A pogány csak zsoldosai számában bizik, mi a magyar ég- 's keblünk Istenében. Az tegye egygyé sziveteket; az nyomja-el kebletekben a legveszélyesebb ellent — a szenvedélyeket. Ezt fogadjuk-fel tekintete előtt az örök valónak, ki iszonyún boszul hamis esküt. Én első esküszöm hűséget halálig a hitnek, királynak 's a pogánytól eldult hazának. Az ég hagyjon-el engem, ha titeket valaha elhagylak, ha nem osztok veletek örömet és bűt, győzelmet és halált. Ha elhullok, vezéretek Alapi Gáspár barátom legyen. Minden, ki vakon nem engedelmeskedik hadnagyának, meghal; ki a kitűzött helyet parancs nélkül csak egy pillanatig is elhagyja, meghallgatás nélkül meghal; meg, ki levelet vesz a pogánytól. Minden, mi a pogánytól jó, hadnagynak adatik, 's ez olvasatlanul égeti-el. Ha két ember megijedve titokban beszél együtt, felakasztatik; valamint az, ki őket időtlen barátságból be nem jelenté. Haldoklóknak nincs többé egymásközt semmi titkuk, 's mi magunkat a hitért 's honért halálnak áldoztuk. Most esküdjetek ti, mint én; kiki hadnagyának. — Meglett, 's örömjaj követé a lelkes beszédet, 's ezt azonnal szerencsés kirohanás.

Augustus 5-dikén érkezett-el Zuleyman azon helyre, mellyen esillaga, a ragyogó, letűnt. Iszonyún hangzott a háromszoros Allah; az egész táborzene ropogva követé, 's az ágyúk dörgését ezerezev adák vissza a szomszéd hegyek bércei.

7-kén dühös csata az ujjvárosért. Aly Pordhuk a pattantyúsok főparancsnoka, szárazon és vizen szünet nélkül rengeté, 's már a belvár is több helyen meg vala sértve, 's tornyai rengtek. Iszonyú zugással omlottak-le a harangok, és szerteszak a fafedélzetet. Szám nélküli volt a megsebesített; de minden felett a törökök vesztesége. Gyorsan elhatárzá magát Zrinyi. Az ujjvárosnak üszköt vete. Sok jancsár, ki az éjtől kegyeltetve, benne rejtezek, lángokban lelé halálát.

Következő napok alatt a közel erdők hulltak-el a török bárdok alatt. Megszámíthatlan pénzbe került a fának elhozatala vizen és szárazon. Az ostromlottak szünet nélküli tüzelésök daczára a bástyák 's tornyaik mellé hordaték, vagy azokat meghágni, vagy a farakást meggyújtani, hogy az ostromlottak éltökért esedezve nyissák-fel a kapukat, vagy szétlőtt falak alatt lassú tűz-

nél süttessenek-meg. Több megrohanás, melyet a' jancsárok a' Magyarok tűzétől máglyák által védetve merészlének, hősieleg verettettek vissza. Még is szerencsések voltak a' Törökök a' nagy vagy új várost aug. 19-kén egyszerre két helyen megvenni. Az ostromlottak csomóeskája az eláradó nagyobb hatalomtól ellentállhatlanul nyomatott vissza egészen a' vár hidjaig. Zrinyi a' halált keresé; a' legsűrűbb csatázásban a' török nagyokat tusára szóllitva. Mellette hulltak-el nemesei; ő mondá nekik barátsága utósó idvezletét, és rövid idő alatti viszont látást. B o r o s Péter, B á t k a y Péter, B o s n y á k Márton és sok más áldozat hullt-el örök emlékeül e' mai napnak.

Aug. 20-dikán korán regtől éjig szünet nélkül dörögteté Aly Pordhuk löszereit. De ma látá utójára a' napot. A' tornyok rengtek; a' magas bástyák beomlással fenyegettek. — 26-dika volt a' nap, mellyen a' várnak első megrohanását merészle a' pogány. Már néhány merész a' lófarkat fenlebegteti tetőjén; — Zrinyi lezudítá. Diadalok kevély jelei a' magyarok kezében gyalázatái levének. Mishras Klumy pasa meglövetik; a' zavar közönséges; öngömbök zápora, nyil-eső, a' Magyarok csufos kiáltásai 's öröm lármája dörge a' szaladók után.

E' naptól september 7-keig a' pogány mindennap két 's több izben rohaná-meg a' várat, 's hasonló hősiséggel veré vissza a' Magyar. Olly telve volt halottakkal a' várkörny, hogy a' nagyur borzadva vonult vissza táborával, 's a' maroknyi néptől fegyvernyugvást esedezett, holtjai eltemethetéseül.

Sept. 2-kán kezdé a' Török, hasztalan levén minden más szer, a' várat, tűz-aknákkal (Mine) ostromlani. Nem voltak művészek, kik a' földalatti merényt megakadályozhatták volna, de igen, hősek, kik a' nyílt megrohanást visszaverék. És september 4-dikén, midőn magát megcsufoltatva látá, elhalt a' mirigyben Zuleyman, egyike azon csillagoknak, mellyek olly gyéren tűntek vala fel a' török égen. Az emlékezet vérangyala fájdalommal lebegjen sirja felett.

Annaira leveré a' török sereget az ostromlásnak rosz menete, 's a' sok vesztés, hogy a' nagyvezér félvén a' meggyilkolástól, vagy hogy a' sereg szerteoszlik, a' zultan halálát csellel rejté-el a' háborgó nép előtt.

Sept. 5-kén a' külvár borult lángba a' Törökök tűzétől. Süvítő vihar egyesült vele; a' tűzhevű lég, az omló romok kényszeríték Zrinyit fenmaradt keveseivel a' belvárba vonulni. Az éhes láng gunyolt minden oltási próbát. Az egész török gyalogság, Zrinyi hő-

seivel egyszerre rohant a' belvár kapujához: 's a' magyar, gunyolva az ingó szerenését, elzárá azt: de állapotja iszonyatos 's kétségbeejtő vala. A' belvár egészen független volt a' külsőtől, mely bár amannál sokkal erősebb, vagy pogány kéztől, vagy rohogó lángoktól emésztették. Szükség volt mindenben. Ért és hadiszert a' külvárban maradt, 's a' tusa heve csak kevésnek engedé megmentését. Mindenki elsáppadt, csak Zrinyi nem; mert ő soha sem reménylő szabadulását, de igen, hogy nem hal-el boszú nélkül.

Véresen tünt-föl 1566. sept. 7-nek regje, 's minden ágyú durrogása és a' török zene hangzása alatt kezdetett-meg az általános ostrom. A' belvárba is, a' gróf szobáiba, közel a' lőpor-toronyhoz tűz vettetek, mely villámsebességgel harapózék maga körül. — Eljött a' határozó óra.

Zrinyi nyugalommal 's mosolygva ment szobájába. Sherenk Ferencz, komornoka, legpompásb selyem szövetű ruháját adta reá; kalapja kolcsagán nagy becsű gyémánt csillogott. „Ne mondják a' kutyák — szólla Zrinyi — hogy hasztalan vetkeztettek-ki“ — 's száz aranyat tön dolmányába és a' vár kulcsát. Több próba után atyjának kardját vevé, mert: „e' karddal vívtam-ki az első hirt; ezzel akarom kiküzdeni az utósót is, akármit határozzon az ég. De a' kulcsot 's aranyakat csak akkor birandja a' pogány, ha elreppen vég-leheletem. Lovagilag oldom-meg az esküt, hogy élve nem fog-el Török.“ — 'S a' vár piaczára lépe, hol fenn villogó fegyverekkel várak övéi. 'S így szólott hozzájuk: „nem emlékeztetlek eskütekre. Mint Magyarok tartottátok azt még eddig. Adja a' hon istene, ne lássak ez utósó órában méltatlant. Mennünk kell, utózára mutatni-meg a' pogány kutyáknak, hogy magyarok vagyunk. Látjátok, hogy nem ők, de az ég lánggal küzd ellenünk. Mit? — élve égünk itt meg? 's kevesen vagyunk; a' szükség jelen; éh, szomszéd-öl-el nőinkkel és gyermekeinkkel. Halnunk kell, 's azért haljunk, mint férfiak, mint magyarok; ki e' napot túl éli, az istennel él örökké az utókornál. En megyek előre, kövessetek. Esküszöm, hogy soha nem leszek hűtelen.“

Maga mellett Juranich Lőrinczezel, ki a' fenn lobogó zászlót tartá, első omlott-ki Zrinyi a' hidon panczéi nélkül, 's utána hat százan a' törökök száz ezreibe. Mindjárt előtalálá az első lövés. Ő eldült, 's gyilkával védé magát és fogaival. 'S a' második harmadik — 's ő nem volt! Övéi mind elvesztek, részint a' síkon, részint az égő várban, hova az omló törökök által visszanyomattak.

Zrinyi meghalt, 's vele övéi: de lelke is vészt onta a' pogányok közé. Elszédítve a' diadaltól omlának-be ezek a' füstölő ro-

mokba. 'S im roppanás esik, mintha a' föld szakadna-szét, 's az ég boltja beomlanék. A' nap elsötétedett. A' Zrinyitől elrakott kánócok légbe röpiték a' lőportornyot; számtalan török szétszaggatva röpült-föl vele.

Husz ezer emberbe 's a' zultan életébe került az ostrom. A' nagyvezér már az előtt kikiáltatá, hogy tiz arannyal fizettetik minden magyar fej 's ezerrel a' magyar Leonidásé. A' jancsár-aga elvágta ezt, 's karóra szurata a' zultani sátor elébe. Sept. 9-kén a' nagy vezér a' rettentőt testvéreinek, Szokolovich mustaphának, küldé Budára, 's ez a' császári vezérnek, gróf Salmnak Győrbe, egy levéllel, tele érzékeny ömledezéssel Zrinyi hős halálán. Miksa császár egész serge jelen volt az eltakarításon. Későbbben veje Batthyány *) Boldizsár, Csáktornyára, sz. Ilona-templomába vivé. Ott nyugszik az, első neje, egy leánya, 's három fija mellett, kik őt megelőzők. — Zrinyinek két nője volt; első: Katalin, Ferdinand, Frangepani gróf — második Éva, Rosenbergi Juszta leánya. — Gyermekai számosak: Ilona 1546. előbb Országh Kristóf, azután Balassa István nője; Katalin 1548. Betlehemfalvi Thurzó Ferencz, utóbb Forgách Imréné; Dorottya, Batthyány Boldizsárné; Orsolya, Prényi János, majd Lindvai Bánfi Miklós hitese; Borbála 1514. szepesi gróf Thurzó Elekné; Margit, Homonnai Miklósné; Magdolna, Teleki Istvánné, majd Thurzó Jakabné. Miklós, Farkas, Anna, János, mint gyermekek haltak-el; — György tárnokmester élt 1549—1603 között; **) II. János 1795.

Utód-unokája Péter, VII. Miklósnak hős fia, 1671. Német-Ujhelyben hóhér-pallos által veszett; fija, Péter, 24 évi tömlöczötetés után 1703. — 's leánya Ilona, Thököli Imre 's Rákóczy II. Ferencz nője, Nicomediában halt-meg 1703. febr. 18-kán (Eletét I. Majláth János gróftól az 1831. Aurorában, 's némi részben: Drisch Historia magnae legationis caesareae. 492 l.) voltak utósó sarjadékai a' jeles Zrinyi-családnak.

Az örök hír angyala lebegjen szent poraid felett, dicsőült polgára hazámnak, mig magyar hon áll, mig magyar kebel dobog!

(Vége következik.)

*) 'S nem Batsányi, mint Hormayr rosszul mondja.

**) Istvánffi, XXXIII. könyv.